

Рецензия

От професор, д.н. Мария Николова Попова

За участието на доц. д-р Мирослава Стефанова Кортенска в конкурс за заемане на академичната длъжност “ПРОФЕСОР”

Конкурсът е обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ, бр.40/29.05.2012

Настоящата рецензия съм изготвила, съгласно Заповед №1531 на Ректора на ЮЗУ, проф.д.н. Иван Мирчев, съобразявайки се с изискванията на Закона за развитие на научния състав в Република България и съгласно Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния Университет “Неофит Рилски”

Рецензирана е научната, приложната и академичната дейност на кандидата доц. д-р Мирослава Стефанова Кортенска, като единствен участник в обявения конкурс: Театрално и филмово изкуство (театрознание и театрално изкуство – история и теория на театъра) – Шифър 8.4., съгласно класификатора на академичните и научни области.

Написването на рецензия и анализирането на научната и академична дейност на учен като Мирослава Кортенска не е лека работа. Подредените в точки и раздели изисквания поставени от Правилата за развитие на научния състав в голяма степен улесняват систематизацията на текста на рецензията, но заедно с това ограничават рецензента да прояви по-голяма свобода в своите оценки и впечатления от творчеството на кандидата. Затова ще си позволя няколко въвеждащи думи:

Безспорен факт за всички, които са се приближили, прочели или запознали с активностите на доц.д-р Мирослава Кортенска, с нейното забележимо и забележително присъствие в съвременната културна действителност в България и не само в областта на театралното пространство, но и в литературната, журналистическа, киноведческа, художествено и политико - критична, високо академична и образователно административна сфера на социално-поведенческото съществуване на институциите и хората у нас. В йерархията на нейните дейности се почва от студентските зали и аудитории, преминава се през театралните зали и киносалоните,

пресича се литературното и журналистическо равнище на културологичните анализи и обобщения и се стига до кабинетите, съветите, форумите и представителствата на Държавната администрация и Парламента.

Интересите, творческото внимание и продуктивните активности на Мирослава Кортенска не са случайни. Нейната генетическо-социална предопределеност на мястото ѝ в социокултурната обстановка се задава от поколението на нейните родители, белязано със знаците на изкуството и творчеството още от първата половина на миналия век.

Биографичната ѝ справка ни отправя към образователните основи на бъдещите ѝ дейности, като се започне от солидно езиково образование: руски език в руска езикова гимназия, френски език в Институт за чуждестранни студенти, немски език в Гьоте институт, английски език в Британския съвет.

Висшето ѝ образование в НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов”, в специалност “Театрознание и театрална критика” е последвано от аспирантура по История на театъра, с получаване на степента “доктор на изкуствознанието” през 1988 г.

Оттук нататък Мирослава Кортенска е подготвена за последващите нива на нейните квалификации и професионална дейност – драматург и художествено-творчески експерт, университетски преподавател и ръководител на академични единици, участник, експерт и консултант във високоотговорни културни и административни организации, съвети и институции, талантлив автор на статии, студии и книги.

Удостояването ѝ със званието “Доцент” по история и теория на театъра идва съвсем естествено и заслужено през 2000 г. в ЮЗУ “Неофит Рилски”, където тя преподава и ръководи студенти и магистри от Факултет по изкуствата, което е правила преди това и в Нов Български университет, заемайки длъжността “Зам.декан на Магистърски факултет” и ръководител на Магистърска програма “Искусството – начин на мислене”.

На основание на ерудицията на Кортенска, нейните познания и умения са и възлагани длъжностите на експерт и съветник в Комисията по култура и медии в Народното събрание (1997-1998), както и на експерт и член на Изпълнителния съвет на Фонд “Научни изследвания”, от август 2011г. до настоящем.

Ръководител е на редица национални и международни проекти и член на художествени съвети.

От моите последни срещи с творчеството на Мирослава Кортенска искам да отбележа наскоро публикувания сборник със студии и статии – “Глас от общественото мнение” (2011), в който нейното

перо е намерило най-съществените невралгични точки на нашата съвременност и ги е удостоило с подобаващия за Кортенска задълбочен, на места остър и ироничен анализ. Но във всички случаи – злободневен, навременен, четивен анализ, пораждащ въпроси, дискусии и в много от случаите пораждащ задоволство на читателя от факта, че тези текстове запълват съществуващи кухини в публицистиката, зейнали по причина на прикривана боязън от докосването на щекотливи теми от културното и политическо ежедневие.

Задължението ми на рецензент да представя в резюме творчеството на Мирослава Кортенска се улеснява от нейното представяне по повод на публикацията на този сборник, към което кратко представяне се присъединявам и аз. То е следното:

Мирослава Кортенска е доктор на изкуствознанието, театрален критик, културолог, драматург и преподавател. Автор е на изследването „Културен вертикал“ (1998), посветено на процесите и водещите имена в българския театър и култура в последното десетилетие на XX век, както и на книгите „Културен компас. Посока: Балканите – Европа“ (2006) и „Културната мисия на кръга „Мисъл““ (2008). Първите две заглавия са подкрепени от Министерството на културата, като „Културен вертикал“ е преведена на английски, немски и френски език. Мирослава Кортенска е автор и на документалните филми „Отместеното поколение“ (БНТ, 1999) и „Възстановителна репетиция“ - портрет на известния режисьор Любен Гройс (БНТ, 2004). Тя е един от най-последователните изследователи на театъра и културата през XX век. През 2007 г. печели проект във Фонд „Научни изследвания“ при МОМН – „Пътят към Европа - XX век“. Член е на Съюза на българските писатели и Съюза на учените в България.

От тук нататък рецензията се съобразява с условията и изискванията на Закона за развитие на научния състав в Република България, за заемане на длъжността “професор” и с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ “Неофит Рилски”чл.296, както следва:

Вид дейности:

1. Дейности, свързани с учебната дейност:

Мирослава Кортенска е щатен преподавател в ЮЗУ “Неофит Рилски” и от 2000 година има преподавателска дейност в осем лекционни аудиторни курса (История на античния театър,

История на Европейския театър, История на българския театър, Театърът на XX-ти век, История на американския театър, Теория на драмата и театъра, Култура и медии, Културните знаци на Европа) и в три извънаудиторни семинарни и практически курса (Творческо писане, Анализ на драматургичния текст, Анализ на театралния спектакъл).

В своята преподавателска дейност кандидатката в конкурса за професор борави с най-съвременните технологични методи на мултимедийното представяне на учебния материал. Обогатява своите лекции с адекватни на проблематиката аудиовизуални материали.

Трябва да се отбележи и преподавателската и дейност на чужд език: на френски език в Аристотеловия университет в Солун (“Балканите и Европа”) и на френски и руски език в Скопския университет “Кирил и Методи” и в Белградския университет (“Театърът на XX – ти век”).

Мирослава Кортенска е автор на три учебника за курсовете, които преподава у нас (Културен вертикал, Културен компас. Балканите и Европа, Да създадеш театър и едно учебно помагало за Сорбоната-Париж 3 за съвременната култура и театър на Балканите).

Преподавателските умения на Кортенска стават достояние на академичната и научна общност посредством нейните участие в редица форуми, конференции, симпозиуми, семинари, за които ще бъде опоменато по-долу в рецензията в раздела “Научноизследователска дейност”.

Научноизследователския си и академичен опит тя предава на двама докторанти – единият от тях е чужденец (от Полша) по международната програма “Еразъм”.

2. Дейности, свързани с научноизследователската работа:

Една от значимите научно-изследователски прояви на Мирослава Кортенска в битието ѝ на академична личност е ръководството и участието ѝ в научноизследователски национални и международни проекти, резултатите, от които намират приложение в образованието.

Между тях са “Идеята за театър, образованието и културата в контекста на днешните Балкани”, финансиран от ЮЗУ, “Пътят към Европа”, финансиран от Фонд “Научни изследвания”, “Европейска алея на културата”, финансиран от Столична община.

Академичната дейност на Кортенска става предмет на нейни участия в престижни научни форуми – национални и международни – в България, Франция, Македония, Гърция, Русия, където тя докладва не само собствени постижения, но е и докладчик от името на България и българските интелектуалци по темата “Слово, изкуство, мир” (Аристотеловия университет в Солун).

Участието и с доклади в научни конференции и симпозиуми представят профила на Мирослава Кортенска като учен, който изважда преподавателската си и научна дейност извън контекста на теорията и историята на театъра и я разполагат в широкото поле на националната и европейска култура. За нея изследването на театъра е невъзможно без проучване на социалните, политическите и културни тенденции през годините, както и без дълбокото проникване в психологията и дейността на неговите създатели.

Наградите за научни постижения на Кортенска са:

- двукратно от Европейския комитет по образованието в Брюксел, връчени от Мартин Рьомер - Председател на Комитета (2009 и 2010),
- от Съюза на учените в България (2010).

Списъкът от авторитетни творчески и професионални организации, в които доц. Кортенска членува не е кратък и той съдържа следните организации:

Българо-германски форум, Дружество на франкофоните в България (основател), Международната асоциация на театралните критици, Съюз на учените в България, Съюз на българските писатели, Научноизследователски център “Балканите и Европа” (директор), Участие в редколегията на списание за изкуство и култура “Светове”.

Името на Мирослава Кортенски фигурира в енциклопедичните издания на Европейската фондация “Феликс Мартинес” в Холандия, в Енциклопедия на българския театър, със студия в Енциклопедия “Бележити българи на съвременна България”.

Нучни публикации:

Систематизацията на научните публикации на доц. Кортенска ги подрежда в четири групи:

Първата група е **монографии**. Към нея се причисляват:

Културната мисия на кръга “Мисъл” (Издателство Емас, София, 2008)- хабилинационен труд,

с петкратни цитирания и две положителни рецензии – от проф.д.н. Петър Петров е от проф. Венцеслав Кисъов,

Културен вертикал (Издателство “Епсилон”, София, 1998) – монография с четири чуждоезични версии, две от които с подкрепата на Правителството на Германия и Френския културен институт, както и он-лайн издание в Интернет. Рецензирано е от изданието на франкофоните по света “La Gazette” и от д-р Светлана Панчева в статия “За новия български театър”,

Културен компас. Посока Балканите – Европа (Издателство “Д-р Иван Богоров, София, 2006). Монографията е представена с отзиви в културните ни центрове в Скопие и Москва, и на форуми в Белград и Франкфурт.

Глас от общественото мнение (Издателство “Ентусиаст”, София, 2011), представена на „Европейска алея на културата“, София 2011 г.

Втората група публикации са свързаните с профила на обявения конкурс:

Студия *“Яворов и Народния театър”* (Сп. Везни, 2009, кн.1),

Студия *“Кръгът “Мисъл” в развитието на българския театър”*(Сп. Везни, 2008, кн.9),

Студия *“Пенчо Славейков – режисьор на исторически промени”* (сп.Везни, 2008, кн.10)

Третата група публикации са участия в **колективни монографични издания**: Те са осем. Всички са със значима познавателна и образователна стойност. Датите на изданията са в интервала от 2001 до 2010 година.

С особено творческо пристрастие се отличават студиите и предговорите на Мирослава Кортенска в монографиите “Ролите на балканския интелектуалец” на книгата на проф.Любиша Георгиевски “Технология на съдбата”, “Вечно живият театър” в двутомника на режисьора Любен Гройс, “Да създадеш театър” – предговор на книгата на Стефан Кортенски, “Другият Вапцаров” в

юбилейното издание “Вълната, която бучи” по повод 100 години от рождението на Вапцаров, “Пъзелът Леон Даниел” – предговор в мемориалното издание на Леон Даниел “Пътешествие в театъра”.

Четвъртата група публикации статии в рецензирани списания у нас – 8 на брой и статии в рецензирани списания в чужбина – 4.

Както тези, така и останалите публикации са предоставени от авторката за запознаване в една прецизно хронологическа и йерархична последователност, с принадлежащите към тях отзиви, рецензии, представяния в публични издания.

В обсега на рецензията не може да не се включат и институционалните активности и присъствия на доц. д-р Мирослава Кортенска.

Особено място заемат специализациите в чужбина – в Гьоте институт в Берлин, 2000 г. и във Френския културен институт, Париж, 2004. По време на тези специализации Кортенска разработва творческите задачи : документалния филм “Отместеното поколение” и разработката “Културна столица и културна периферия”.

На следващото място са нейните участия в ръководни национални културни институции: Програмен съвет на БНТ, Художествения съвет при БНР, програма “Христо Ботев”.

Художествено-творческата дейност

на кандидатката не се изчерпва само с посочените по-крупни изяви, но те очертават главното пространство на създаденото от нея като художествен продукт.

- Сценарист на номинирания за награда “Златен ритон”(2000) документален филм “Отместеното поколение”. Представен на Лайпщиския панаир на книгата.

Сценарият разкрива съвременно алтернативно изкуство, правено от новото театрално съзвездие Теди Москов, Мая Новоселска, Бойко Богданов, Възкресия Вихърва, Иван Станев, Стоян Камбарев и Веселин Мезеклиев. То е в прожектора не само на ставащото в театралната драма, не без болка, но и в обсега на опитите за създаване на нов тип култура, като ярък знак на ставащото след социалистическата мъгла и като един от малкото лъчи пробили тъмната материя и достигнали до нас.

- Сценарист на документалния филм – портрет на режисьора Любен Гройс “Възстановителна репетиция”, представен в Солун

на кинофестивала (2006) и на Международния телевизионен фестивал “Златната ракла”.

За филма медиите възкликват “Този филм ще остане в златния фонд на Българската национална телевизия”.

Любен Гройс е идол за театралите. Никога и нищо не може да запълни неговото отсъствие. Въпреки това, сценарият на Кортенска разсича ежедневната унилоост с екзалтацията от възтановеното присъствие на Гройс чрез реминисценции, лично отношение на участниците и висококаратната Гройсова естетика. “Да научиш за Гройс и да чуеш Медея” е съзнателния синтез на случващото се във филма, произнесено в отзив за него.

- Мирослава Кортенска е автор на изложбата “70 години Врачански театър”(2008),
- Автор е и водещ на коментарното предаване “Врата към Европа”, на Българско Национално Радио (2009), с награда от Европейската комисия по образование.

Мирослава все търси пътя на българския театър към Европа. Има съзнанието, че срещата ни с реалната Европейска култура е предопределена от съвременните тенденции на българския театър и че тази среща вече се случва. По мое мнение, това случване става и не и без участието на вещи и плодотворни театрали и културолози като Мирослава Кортенска с нейното особено пристрастие и талантливо перо.

Ще спра вниманието си на трите значими книги на доц. Мирослава Кортенска: *Културната мисия на кръга “Мисъл”*, *Културен компас* и *Глас от общественото мнение*.

Първите две книги представляват изследователски труд, напълно задоволяващ изискванията за монографично изследване, изследване посветено на точна и компактна проблематика.

Третата книга е сборник от студии и статии, не разпилени като тематика, а съсредоточени към знаците и деформациите на българската култура в нейния съставен от политика, власт, комуникации, общество и ценности образ...

Културната мисия на кръга “Мисъл”- е задълбочено изследване на културната роля на великаните на нашето българско

интелектуално присъствие на Европейската сцена – Пенчо Славейков, Пейо Яворов, д-р Кръстьо Кръстев и Петко Тодоров.

“Безпорните първостроители на българския път към Европа в началото на 20 век” ги нарича Мирослава.

Тяхната културна мисия – осъществяване на диалога с Европа, като предмет на изследване, е необикновено полезно и целесъобразно в настъпилото време на избледнели и обестойностени интелектуални и културни ценности.

Изследователският принос на доц. Кортенска в това съчинение е безспорен. Той се основава на разкриването на същността на реформаторската и новаторска интуиция, творчество и дейност на четиримата литературни и културни колоси довела до едно ускорение при формирането на българска естетическа култура.

Задачата на изследването – “да открие, анализира и преоцени културното дело на четиримата от кръга “Мисъл” в цялата му сложност, своеобразие и значимост” е напълно изпълнена. Авторката постига реабилитация на дължимото уважение и респект към тези творци, замъглявано десетилетия от режим, подменящ традиционни ценности със социалистически модели, а творчеството им години наред изтласквано към неясната периферия на националната култура.

Изследването е стойностно и от по-обща културологична обсервация. Това е изследване на български типологични знаци, винаги съществували и показвали нашия кратък път до Европа.

Културен компас – това е книга с многостранно значение – образователна, познавателна, енциклопедична. Написана е от ерудиран, тревожен за състоянието и бъдещето на театъра творец. Творец, успешно плуващ в бясната динамика на сменящите се картини, личности, театрални сцени, талантливо оценяващ културните и театрални процеси и защитаващ твърдо, на всяка цена, собствената си позиция. Творец, убеден, че има право, че е длъжен да сподели тази си позиция, и чрез нея да събуди в читателите си – студенти, професионалисти, колеги и по-широка аудитория – ентузиазъм за доказване на нашето можене при това наличие на безпорни таланти, на традиционна културна школа с дълбоки корени и способност за приемането на новаторството и реформизма като начин на мислене.

Тази книга е оценена вече по достойнство от видни театрални теоретици като проф. Любиша Георгиевски, проф. Венцеслав Кисъов, проф. Здравко Маринов, проф. Александър Грозев. Аз мога да допълня само едно изречение: “Независимо, че монографията

представлява пълноценно научно изследване, аз искам да я имам в моята библиотека като художествен разказ за хора и времена, за които винаги ще искаме да си припомним с гордост и надежда. Искам да я имам и често да си препрочитам пасажите от нея.”

Пишейки тази рецензия, имам чувството, че съм надникнала в целия живот на Мирослава Кортенска. Познавам я като преподавател и като учен отдавна, но сега нейната личност се разгърна пред мен с всичко което я дефинира. А всичко, което я дефинира е в нейните книги, в театралните ѝ критики, в дейността ѝ на творец, журналист, писател, на теоретик и историк на театъра, на български интелектуалец. С тези редове изразявам респекта си от личността на доц. Кортенска, а със заключението си по-долу, изразявам становището си на резезент на нейните трудове и дейност.

Прието е всяка рецензия да напомня за някои пропуски, да посочва някои грешки или да прави препоръки за бъдещите изследвания.

Аз ще направя само една препоръка: Следващата книга на Мирослава Кортенска да бъде посветена на театралната публика – за да се види нейния профил от времето на Сава Огнянов до днешни дни, да се извлече евентуалния потенциал на тази публика не само като наблюдател, а и като двигател, като мотор на театралните и културни реформи и новаторства.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Направеният анализ на учебната, научноизследователска и художественотворческа дейност на доц. Мирослава Кортенска, наличието на нейните безпорни приноси в науките за театъра и културата, както и многостранната ѝ учебна дейност, ми дават пълно основание да предложа на многоуважаваното Научно жури да избере доц. Мирослава Кортенска на академичната длъжност “Редовен професор по шифър 8.4. Театрално и филмово изкуство (театрознание и театрално изкуство – история и теория на театъра)”.

27.08.2012

Проф.д.н.Мария Попова